

Průvodce pro začínajícího sociálního pedagoga

...aneb co vám možná nikdo neřekne, ale bude se hodit vědět

Začátky v roli sociálního pedagoga leckdy bývají směsí nadšení, nejistoty, radosti, chaosu a občas i lehkého existenciálního přemýšlení nad tím, proč jste místo práce ve škole nešli prodávat do Lidlu nebo nepasete lamy někde v horách.

Ta práce je krásná, smysluplná a důležitá. Zároveň ale umí být náročná, emočně intenzivní a někdy i dost nevděčná. Proto je dobré vstupovat do ní s otevřenýma očima — a zároveň si nenechat vzít idealismus, který vás k ní přivedl.

Snažila jsem se proto do následujících pár řádků sepsat pár mých myšlenek, které Vám teď nabízím jako takové odlehčené, a přesto snad do velké míry objektivní doporučení pro chvíle nejistoty, ale třeba i ještě před tím, než se rozhodnete do toho jít. Protože to stojí za to!

1. Co vás čeká

Nezměníte školu za měsíc. A to je v pořádku.

Mnoho začínajících sociálních pedagogů přichází s velkým nadšením a představou, že rychle zlepší klima školy, vztahy, komunikaci i podporu dětí. Jenže školní prostředí funguje spíš jako tanker než koloběžka — zatáčí pomalu.

Někdy budete mít pocit, že:

- se věci neposouvají,
- někteří kolegové vaši práci nechápu,
- vaše doporučení zapadnou,
- a změny trvají déle, než byste chtěli.

To ale neznamená, že vaše práce nemá smysl. Sociální pedagogika často funguje „na pomalé vaření“. Výsledky bývají vidět až po čase. Není proto nutné očekávat od sebe či od okolí okamžitou proměnu o 180°.

Někteří lidé vás nepochopí

Možná se setkáte s tím, že:

- někdo nebude rozumět vaší roli,
- někdo bude vaši práci zlehčovat,
- někdo bude mít pocit, že „za nás nic takového nebylo a taky jsme přežili“.

A někdy budete mezi různými stranami:

Dítě

Rodič

Učitel

Vedení školy

Odborné služby

Každý bude mít svůj pohled. Vaším úkolem není zavděčit se všem, ale jednat profesionálně a v nejlepším zájmu dítěte. A s tím holt každý nemusí souhlasit.

Občas na vás někdo bude naštvaný

A pravděpodobně docela pravidelně. Vaše pozice je podpůrná, neutrální a nehodnotící. Jenže každá strana vás někdy bude chtít „na svou stranu“. Někdy se neshodnete s rodičem, s kolegou, s vedením, nebo třeba s odborníkem z jiné služby. To k profesi patří. Důležité je nezapomínat, proč tu práci děláte. Není třeba se cítit provinile, pokud někomu nevyhovíte jen proto, že myslíte, že byste měli, i když to není v zájmu dítěte. Skuteční odborníci to chápou a znají. Komunikace je základ!

2. Co si nastavit hned na začátku

Držte si hranice

Sociální pedagog často pomáhá všem kolem. Jenže pokud budete chtít zachránit úplně všechno a všechno, velmi rychle vyhoříte. Něco málo o tom vím.

Pomáhá:

- znát své kompetence, povinnosti i práva,
- umět říct „tohle už není moje role, moje zodpovědnost“,
- nepřebírat odpovědnost za rozhodnutí druhých,
- hlídat si limity ve smyslu nejen pracovní doby,
- chodit na supervizi a pečovat i o sebe.

Protože ano — i sociální pedagog je člověk. A člověk občas potřebuje pauzu, dovolenou, den bez e-mailu označeného jako „URGENTNÍ“ a kafe (hodně kafe!).

Budujte důvěru

Děti si vás budou testovat. Ne jednou. Opakovaně. Budou sledovat, jestli držíte slovo, jestli neprozradíte 心中 citlivého (pokud jste předem neřekli, že to musíte oznámit), jestli zůstáváte klidní, jestli vydržíte i ve složitých situacích, jestli se na Vás mohou spolehnout a jestli Vás skutečně zajímají.

Důvěra vzniká v maličkostech. A oni ten skutečný zájem poznají, mají na to fakt citlivý tykadélka! Někdy větší efekt než perfektní preventivní program udělá to, že si pamatujete, že dítě mělo včera zápas nebo že dneska přišlo do školy po dlouhé absenci. Jo a důvěra se buduje pomalu, postupně, u některých dětí s traumatem obzvlášť náročně, takže tr-pě-li-vost, přátelé.

Ne každé ticho znamená neúspěch

Občas budete třeba mít pocit, že schůzka nikam nevedla, dítě skoro nemluvalo, rodič byl uzavřený nebo učitel vyčerpaný. A pak se třeba po týdnech ukáže, že si dítě stejně zapamatovalo, že tam byl někdo bezpečný, kdo ho nesoudil, nebo třeba že to byl pro něj zásadní moment, protože mělo poprvé v životě možnost být středem pozornosti, kde někoho skutečně zajímalo, co si přeje.

Nepřebírejte odpovědnost za všechno

Můžete:	Ale nemůžete:
<ul style="list-style-type: none">• podpořit• posílit• facilitovat• zjemnit či eliminovat• propojit služby• vytvořit bezpečný prostor...	<ul style="list-style-type: none">• rozhodovat za rodinu• zachránit každé dítě• nutit druhé k jejich změně

A to je někdy jedna z nejtěžších věcí k přijetí.

3. Co pomáhá přežít

Sít'ujte. Hodně.

Jedna z nejdůležitějších a nejefektivnějších věcí na začátku je takzvané „naxichtění“ — tedy osobní seznámení s lidmi a službami v okolí. Hodí se znát kolegy z Vašeho regionu:

- **OSPOD, PPP / SPC, SVP, NZDM, SAS, DD/DÚ/VÚ**
- psychiatry, pediatri, psychology

- sociální pracovníky obce, neziskové organizace aj.

Když vás budou znát osobně, spolupráce bude mnohem jednodušší. A jednou přijde den, kdy budete nesmírně vděční, že víte, komu zavolat dřív než Googlu.

Udělejte si systém

Administrativa není nejzávažnější část práce, ale dobře nastavený systém vám zachrání nervy! Pomáhá mít vzory dokumentů, kontaktní databázi, složku prevence nebo jiný „nápadovniček inspirovniček“, přehled grantů a dotací, podpůrných organizací v rámci pomůcek či obědů, připravené formuláře a souhlasy a přehled interních směrnic školy.

Excelové tabulky neumřely, excelové tabulky se rozmnožují. A vedle kalendáře jsou podle mě nenahraditelné.

Sledujte svět dětí

Nemusíte znát každý trend na TikToku ani umět všechny tanečky. Ale je dobré vědět, co děti sledují, jaké challenge aktuálně kolují, jaká online rizika se objevují a jaké návykové látky jsou aktuálně „v kurzu“. Svět dětí se mění rychleji, než školní tiskárna zvládá načíst PDF.

Hledejte komunitu

Je obrovský rozdíl mezi „*Jsem jediný socped na škole*“ a „*Znám další lidi, kteří řeší podobné věci*“. Supervize, sdílení materiálů, profesní skupiny nebo jakoby obyčejné: „*Hele, tohle se děje i u nás,*“ umí člověka podržet víc, než by čekal. K tomu můžete využít naše kazuistáky nebo napište mně či jinému kolegovi socpedovi, přijedte, dáme kafčo, intervizi, regionální sraz... nebudte na to sami.

Mějte svoje malé úspěchy

Nečekejte jen velké výsledky. Úspěch někdy znamená, že dítě přišlo samo, že rodič konečně zvedl telefon, že učitel změnil přístup, nebo že jste zvládli krizový den bez pláče na školních záchodech. I malé posuny jsou pořád posuny!

Humor je někdy nejlepší krizová intervence

Samozřejmě citlivě a s respektem. Ale schopnost odlehčit situaci bývá obrovská výhoda. Protože když tiskárna pošesté odmítne spolupracovat, preventivní program vám spadne kvůli nenadálé události nebo dítě akutně potřebuje krizovku zrovna ve chvíli, kdy facilitujete případové setkání... tak občas zbývá jen profesionálně dýchat a interně si ulevit!

4. Na co nezapomenout

Legislativa není strašák

Nemusíte znát všechny paragrafy z paměti. Ale je dobré orientovat se ve školském zákoně, v sociálně-právní ochraně dětí, v základních trestněprávních otázkách, v sociální politice a dávkách a v aktuálních změnách legislativy. Důležité není vědět všechno. Důležité je vědět, kde to hledat, na koho odkázat, s kým se propojit.

Prevence není nástěnka z roku raz dva tři

Pokud pracujete s prevencí: reagujte na aktuální témata, obměňujte materiály, zapojte děti a pracujte interaktivně. Nástěnka není archivní exponát. Inspiraci můžete hledat například u naší ASOCP, Locika, SOFA, Nevypusť duši a dalších.

Jo a taky:

- *Nemusíte být dokonalí.*
- *Nemusíte zachránit všechny děti.*
- *Nemusíte mít vždy správnou odpověď.*
- *Nemusíte se líbit všem.*

Někdy je největší úspěch to, že dítě vůbec ví, že za vámi může přijít. A to někdy doslova zachrání život!

O AUTORCE

Nicola Blábolilová, sociální pedagožka, sociální pracovnice, psychoterapeutka, frekventantka výcviku, spoluautorka Metodiky práce pro sociální pedagogy, spoluzakladatelka a členka Výkonné rady Asociace sociálních pedagogů a neutuchající pracant v oblasti ohrožených dětí.

PODSTATA PRŮVODCE: SPOJENÍ, PODPORA A BEZPEČNÝ PROSTOR